

SÍNTESI DE DIAGNOSI I ESTRATÈGIES SOBRE: **CULTURA: RECONeixEMENT I PROMOCIÓ**

Aquells elements de patrimoni històric, arquitectònic i natural, edificis, fàbriques, ermites i camins, carrers i places, parcs, i monuments, i també els esdeveniments i les efemèrides que han quedat banalitzats, o estereotipats, poden activar-se per constituir la base que aglutini projectes de transformació social i econòmica dels municipis litorals. Aquest territori costaner disposa d'una llarga tradició en relació als treballs vinculats amb la mar que estan encara insuficientment valoritzats o deficientment promocionats. Cal optimitzar la utilitat social i econòmica dels recursos destinats a activitats culturals per tal de contribuir a la creació de teixits socials interculturals i/o al suport d'activitats d'excel·lència, així com donar major visibilitat als elements d'identitat cultural.

DIAGNOSI ESTRATÈGICA

En el darrer terç del segle XX i principis del XXI, el ràpid procés d'innovació i difusió de les noves tecnologies de la informació i la comunicació a nivell internacional, així com els canvis socioculturals i econòmics devinguts en el marc de la globalització, han marcat els vèrtex d'una nova societat amb patrons de conducta i hàbits diferents al de generacions anteriors. Els municipis del litoral metropolità de Barcelona –on hi viu el 36% de la població catalana– han patit de manera evidents i explícita els impactes positius i negatius de la internacionalització dels mercats, la globalització sociocultural i la metropolitanització. Els increments massius de mobilitat residencial, laboral o lúdica, ha donat pas a un procés de desterritorialització on els conceptes de lloc, identitat, pertinença i ciutadania han de ser revisats.

La velocitat dels canvis genera riscos de fractura social, de banalització cultural i identitària local, al mateix temps que obre noves oportunitats de recreació, construcció o rehabilitació del lloc. En l'última dècada, el perfil dels municipis litorals, pel que fa a la composició demogràfica, sociocultural i econòmica, ha canviat. Hi ha un nou paisatge natural, urbà i humà que sovint es percep com a pèrdua d'identitat del lloc. Per evitar la designificació del territori, cal de recrear la continuïtat interrompuda i la memòria històrica dels llocs i moments simbòlics -edificis, camins, fites, festes, commemoracions – i projectar-les cap el futur. El patrimoni cultural litoral ha de ser considerat com un element actiu de projecte territorial.

Malgrat les dificultats econòmiques, els ajuntaments litorals s'han abocat a la prestació de serveis i financen associacions culturals de tot tipus. Del 30% de despesa no obligatòria que

realitzen - segons un estudi recent de la Diputació- els municipis petits destinen la major part a educació (24%), esports (21%) i cultura (20%). En general, i a excepció dels 7 municipis que superen els 50.000 habitants, la resta de municipis pateixen els següents condicionants pel que fa a l'àmbit de la cultura: Pressupostos limitats, que condicionen el manteniment d'equipaments i a l'establiment de propostes culturals; dèficits en equipaments: manca, mal estat, inadequació, dificultats de gestió, etc.; manca de personal especialitzat; manca de programacions culturals estables al llarg del cicle anual: les programacions culturals municipals es centren en els programes festius amb un fort pes específic de les festes majors.

L'associacionisme cultural és força elevat, amb ratios per habitant molt similars en tots els municipis. L'activisme es manifesta amb una gran diversitat d'iniciatives que enriqueixen els teixits socials i són un bon punt de partida per a l'establiment de xarxes supralocals. D'altra banda, cal d'oferir condicions per a l'emergència d'una indústria cultural prou forta capaç d'incardinar-se en les lògiques i circuits internacionals.

Una història marítima comuna i un ric patrimoni cultural

La història i cultura del territori litoral metropolità porta l'empremta de molts segles de relació i treball amb la mar, que ha estat la porta de relació amb d'altres pobles. La construcció de vaixells, la navegació, el comerç marítim, la pesca i l'agricultura han estat la base de la seva activitat econòmica durant segles, per deixar espai també, primer lentament i després accelerada, a noves activitats lligades a la indústria tradicional i al turisme. Avui, aquest patrimoni cultural tangible -en forma jaciments arqueològics o viles noucentistes -, però també intangible, de festes, tradicions i events populars, són un actiu que pot ser utilitzat per a noves iniciatives en el context d'una nova relació i cultura marítima. El reconeixement d'aquest patrimoni pot ser complementari a la promoció d'iniciatives i espais avantguardistes.

Els 27 municipis litorals concentren gairebé el 31% del total de museus públics de Catalunya, la meitat dels quals estan a Barcelona. Pel que fa als equipaments de cultura marítima hi ha 5 (3 dels 7 museus especialitzats de Catalunya i 2 centres d'estudi marítim): Museu Marítim de Barcelona, Centre d'Estudis del Mar a Sitges, L'Escola del Mar-Centre d'Estudis Marins de Badalona, Museu Municipal de la Nàutica del Masnou, Museu de la Marina de Vilassar de Mar.

Manca de visibilitat i coordinació en la promoció cultural

A nivell local es duen a terme nombroses, petites i disperses iniciatives de promoció cultural-turística i lúdica que entren en competència les unes amb les altres, especialment des de que Barcelona ha començat a exercir amb notable èxit la seva capacitat d'atractor cultural a nivell internacional. Fins ara, l'estratègia cultural dels municipis ha tendit a prioritzar la diferenciació. Els diferents consorcis turístics treballen a nivell comarcal i, fins i tot, poden arribar a competir amb els municipis que representen. La manca d'articulació a escala supramunicipal fa que elements o iniciatives rellevants, esdevinguin anecdòtiques o marginals, sense que es garanteixi la rendibilitat social i econòmica de les subvencions públiques en aquestes línies. Avui és necessari invertir aquesta tendència incentivant la complementarietat, els espais i objectius comuns.

Un recent informe del Centre d'Estudis i Recursos Culturals de la Diputació de Barcelona sobre la repercussió en premsa escrita de les programacions i events culturals dels municipis de la província (publicat a www.diba.es, *Presència dels municipis de la província de Barcelona en la informació cultural dels mitjans de comunicació escrits de la província*, abril 2005), quantifica que les notícies referides a la ciutat de Barcelona concentren gairebé el 90% de la informació cultural apareguda en als diaris d'àmbit nacional. La visibilitat de la resta del territori litoral és doncs molt limitada. Hi ha una presència desigual i no directament relacionada amb la mida o recursos que es destinen en producció i difusió cultural a cada municipi. En el context provincial, Sitges ocupa el tercer lloc en presència als medis, seguit de Badalona, Vilanova i la Geltrú, Sant Adrià de Besòs, Mataró, Caldes d'Estrac, Santa Susanna i Viladecans. Iniciatives com la Fundació Palau Fabre a Caldes o el Festival de Shakesperare a Santa Susanna aconsegueixen transcendir l'escala local i competir a nivell internacional.

Les dificultats de cooperació entre els municipis i les administracions intermitges tenen sintèticament les següents causes: dificultat d'establir estratègies estables de cooperació, àrees temàtiques poc especialitzades i molt genèriques (festes, esports, joventut), i el predomini dels agents cívics en la dinamització cultural sovint força dependent de les subvencions municipals. Cal doncs, coordinar, professionalitzar i especialitzar amb tècnics i donar més llibertat al sector associatiu.

Tots els municipis litorals disposen d'un butlletí o revista municipal on es publiquen les novetats referents al terme. En alguns casos, aquest mateix butlletí inclou informació lúdico-

cultural, mentre que d'altres vegades, aquesta informació mereix una publicació a part tant en paper com a la web municipal en format d'agenda. En canvi, la promoció de recorreguts o rutes turístico-culturals és molt reduïda; només apareixen a les webs municipals de Santa Susanna (8 rutes), Malgrat (4 rutes), Arenys de Mar (4 rutes), Cubelles, Sant Pere de Ribes (13 rutes), Mataró (4 rutes) i Vilanova i la Geltrú (4 rutes). D'altra banda, la presència de mitjans audiovisuals és majoritària en el territori litoral, 23 municipis compten amb emissores de ràdio i 14 amb canals de televisió.

L'impacte del nou paradigma digital suposa, tant en termes d'organització i gestió interna, com en tot allò que es relaciona amb la producció i difusió de continguts un nou marc de relació i una millora substancial per a la gestió municipal. El concepte d'**e-cultura**, però, està tenint una arrencada lenta i amb cert retard si es compara amb el desplegament que s'ha produït des del sector privat. Cal la implementació d'una estratègia d'informació cultural integrada que faciliti la promoció local i la seva integració en xarxes transnacionals.

Plans i projecte de gestió i promoció de la cultura

En general, es constata el predomini de les accions sectorials per sobre dels plantejaments transversals i els projectes de base territorial. La primera observació és que no hi ha, a nivell de Catalunya, cap Pla integral per a la promoció i difusió de la cultura que estableixi els criteris i les estratègies a seguir. Val a dir que el passat mes de març del 2005 es va presentar el document que posa les bases d'un nou organisme: el **Consell de la Cultura i de les Arts** per potenciar una política cultural més general i més àmplia, tot incorporant les pràctiques desenvolupades pels professionals en els darrers temps i augmentant les línies d'acció.

De les iniciatives de la DGPC en matèria cultural destaca, des de l'any 1982, l'elaboració i actualització periòdica d'un Inventari del Patrimoni Arquitectònic de Catalunya. Hi ha tres categories de protecció:

- Els béns culturals d'interès nacional (BCIN): Són els més rellevants i es classifiquen en: monument històric, conjunt històric, jardí històric i lloc històric. Dels 1.925 que hi ha a Catalunya, 124 s'ubiquen en el litoral metropolità.
- Els béns culturals d'interès local (BCIL): Béns declarats pel ple de l'ajuntament, en els municipis de més de cinc mil habitants, o pel ple del consell comarcal, en els municipis de

menys. També ho són els béns immobles inclosos en catàlegs de patrimoni cultural incorporats en plans d'urbanisme.

- Altres béns integrants del patrimoni arquitectònic català

També l'**1% cultural** (dels fons que en cada obra pública finançada totalment o parcialment per l'Estat) s'ha vist recentment concretat per l'Ordre 596/2005, de 28 de febrer de 2005, establint clarament els criteris per al finançament dels treballs de conservació o enriquiment del patrimoni històric o de foment de la creativitat artística.

Des de l'any 1986, el **Centre d'Estudis i Recursos Culturals** de la Diputació de Barcelona, treballa àmpliament en temes de formació, informació i assessorament en matèria de polítiques i gestió de la cultura als municipis.

A nivell municipal, el difícil encaix de les funcions entre competències i finançament a l'administració local, col·loca els serveis culturals a la cua de les necessitats en molts municipis litorals, especialment en aquells on no se'ls vincula directament amb el turisme. El marc legislatiu vigent només obliga donar servei de biblioteca pública per als municipis de més de 5.000 habitants. Iniciatives legislatives posteriors han incorporat altres prestacions culturals per municipis per sobre dels 5.000 habitants. La "Carta del serveis culturals dels municipis" aprovada, –amb el recolzament de la FMC i de l'ACM- en l'edició de 1998 apostava ja pel desplegament d'infraestructures sectorials a partir d'uns estàndards fixats, que permetessin la coordinació de tots ells. Hi ha d'altres documents consensuats com "10 Criteris per a l'establiment d'un acord entre el govern de la Generalitat de Catalunya i l'Administració local en matèria de cultura", que són un punt de partida per fixar públicament el marc futur de treball, potser definitiu en el proper Congrés general sobre "Cultura i municipi" l'any 2006.

Aquestes dificultats són apaivagades a través de la intervenció de les administracions supramunicipals com els Consells Comarcals i la Diputació de Barcelona, amb fórmules específiques de cooperació o de prestació supletòria de serveis: Pla Bibliotecari, l'Oficina de Difusió Artística (ODA), l'Oficina del Patrimoni Cultural (OPC), amb programes de xarxes de museus locals i suport a la interpretació del patrimoni cultural, etc.

Un primer pas en la integració dels municipis litorals en xarxes d'abast supralocal i fins i tot internacional, el constitueix la iniciativa de l'**Agenda 21 de la Cultura** aprovada en el marc del Fòrum Universal de les Cultures del 2004. És un compromís dels governs locals per fer de la cultura un element bàsic del desenvolupament urbà, i un document de referència de les polítiques culturals i d'inclusió social. Barcelona, Badalona, i el Prat del Llobregat hi estan adherits. En la mateixa línia, 3 municipis litorals (Vilanova i la Geltrú, Badalona i Barcelona) han endegat **Plans estratègics de Cultura**, per tal de desenvolupar actuacions concretes.

ESTRATÈGIA

Objectius

- Utilitzar la memòria com a projecte de desenvolupament social i econòmic
- Identificació i significació del paisatge litoral
- Valorització del patrimoni cultural i natural com a recurs social, econòmic i educatiu
- Suport a la indústria cultural local com element de dinamització econòmica

Accions

- Promoure accions per identificar i inventariar el conjunt del patrimoni cultural marítim del litoral de la RMB
- Estudiar i dissenyar propostes a fi de propiciar i reforçar els vincles d'identitat entre els habitants i el territori, promovent el coneixement i l'ús en activitats vinculades al turisme, la cultura, el lleure i la formació. Sensibilitzar persones i institucions, molt en particular l'escola, sobre el valor del patrimoni com a font de coneixement, de riquesa i de qualitat de vida.
- Dissenyar propostes que afavoreixin la promoció conjunta de l'oferta cultural del litoral de la RMB amb la de Barcelona ciutat.
- Foment de projectes que integrin activitats culturals en iniciatives d'interès econòmic
- Foment de les Tecnologies de la Informació per a la promoció i gestió de la e-cultura local

Exemples de projectes en curs

Projecte	Tipus	Municipi
Construcció del Museu de la Pagesia al Centre Cultural Can Ratés	Activitats culturals com element de dinamització econòmica	Santa Susanna
Recuperació de l'espai cívic i cultural "L'Odèon"	Activitats culturals com element de dinamització econòmica	Canet de Mar
S'ha iniciat un Pla d'Acció Cultural	Activitats culturals com element de dinamització econòmica	Arenys de Mar
Impuls a la Fundació Palau	Activitats culturals com element de dinamització econòmica	Caldes d'Estrac
Trasllat i potenciació Museu del pessebre	Activitats culturals com element de dinamització econòmica	Sant Vicenç de Montalt
Potenciació dels jaciments arqueològics	Activitats culturals com element de dinamització econòmica	Cabrera de Mar
Promoció de les Festes del Mar	Activitats culturals com element de dinamització econòmica	Castelldefels
Promoció i diversificació d'activitats del Museu de Nàutica i Escola de Maquetisme Naval	Activitats culturals com element de dinamització econòmica	Masnou, el
Agenda 21 Cultura	Activitats culturals com element de dinamització econòmica	Barcelona
Neàpolis Activitats formatives en patrimoni arquitectònic Programació estable del Teatre Principal Ampliar la difusió de l'art al carrer (escultures,	Activitats culturals com element de dinamització econòmica	Vilanova i la Geltrú

activitats)		
Construcció d'una nova Biblioteca Espai de dinamització cultural, Masia Can Comas	Equinament cultural	Pineda de Mar
Projecte Àrticum i construcció d'una nova Biblioteca.	Equinament cultural	Calella
Nous equipaments: biblioteca, centre cívic	Equinament cultural	Sant Pol de Mar
Creació de nous equipaments: Biblioteca	Equinament cultural	Vilassar de Mar
Museu Romà Museu de l'Estampació	Equinament cultural	Premià de Mar
Museu de la Immigració de Catalunya Centre cultural Polydor	Equinament cultural	Sant Adrià de Besòs
Equipaments: creació de centres culturals	Equinament cultural	Prat de Llobregat, el
Projecte en estudi d'un museu del Mar al far	Equinament cultural	Vilanova i la Geltrú
Potenciar l'Escola de Mar (Can Brugola) amb activitats educatives	Patrimoni cultural com a recurs educatiu	Canet de Mar
Rehabilitació de la Torre dels Encantats i restes ibèriques	Patrimoni cultural com a recurs educatiu	Caldes d'Estrac
Pla Ciutat Cultural	Patrimoni cultural com a recurs educatiu	Badalona
Museu d'Història de la Ciutat (Can Serra) Refugi antiaeri Guerra Civil a la plaça Macià	Patrimoni cultural com a recurs educatiu	Sant Adrià de Besòs
Agenda 21 Cultura	Patrimoni cultural com a recurs educatiu	Barcelona
Rehabilitació del castell per activitats culturals	Patrimoni cultural com a recurs educatiu	Gavà
Rehabilitació del castell per activitats culturals	Patrimoni cultural com a recurs educatiu	Castelldefels
Pla de Patrimoni Cultural amb la participació activa dels agents Biblioteques com a motors de difusió cultural (adaptar horaris)	Patrimoni cultural com a recurs educatiu	Vilanova i la Geltrú

Altres projectes estratègics:

Projecte d'agenda conjunta de promoció de festes i commemoracions tradicionals, amb especial interès per les activitats tradicionals lligades al mar	Activitats culturals com element de dinamització econòmica	Conjunt de municipis litorals metropolitans
Projecte de promoció conjunta d'itineraris culturals integrats, específicament litorals	Activitats culturals com element de dinamització econòmica	
Impuls a la xarxa la Mar de Museus per a ampliar el treball coordinat de llurs activitats	Patrimoni cultural com a recurs educatiu	
Pla d'equipaments culturals supramunicipals	Equinament cultural	
Suport a projectes de promoció i estudi per al reconeixement de la història i la geografia local	Patrimoni cultural com a recurs educatiu	
Incorporació d'informació històrica i geogràfica del litoral en les activitats curriculars d'educació.	Patrimoni cultural com a recurs educatiu	
Coordinació de la xarxa de Plans d'Acció Cultural municipals	Activitats culturals com element de dinamització econòmica	
Mesures fiscals i altres per afavorir una major vinculació de la societat civil en el patrocini d'activitats culturals	Activitats culturals com element de dinamització econòmica	